Arkæologisk Forum

Nr. 43
2020

Særtryk

Indhold

Leder

Redaktionen 1

Arkæologi i coronaens tid

Artikel

Trine Borake* 3

Anarkisme i dansk arkæologi
– en skør idé eller et brugbart analytisk værktøj?

Artikel

Andres S. Dobat & Armin S. Dobat* 11

Arkæologi som terapi
Metaldetektorhobbyen og mental sundhed i Danmark

Naturvidenskab

Marie Kanstrup & Jesper Olsen 25

Nye kalibreringskurver
– betyder det noget?

Artikel

Theresa Westi Rasmussen* 29

Sømandssouvenirs
– billigt kitsch eller værdifulde kulturgenstande?

Anmeldelse

Stefanie Langaa 39

Substantiel uvæsentlighed
En kommentar til Tim Flohr Sørensens udstillingsrække 'De Uvæsentlige'

Artikel

Peter Ditlevsen & Morten Ravn* 43

Ivar Hertzsprung
– arkæologen der lagde navn til en asteroide

*Fagfællebedømt artikel
* Peer reviewed Paper

af Trine Borake, Museumsinspektør, ph.d. Museum Vestsjælland*

Anarkisme i dansk arkæologi

– en skør idé eller et brugbart analytisk værktøj?

En akkumulation af empirisk materiale, især detektormateriale, har sat spørgsmålstegn ved dominerende statsbaserede og evolutionistiske modeller til forståelse af samfundsorganisationen. I denne artikel anslås et anarkistisk perspektiv som et alternativt til forståelse af samfundsorganisationen og udviklingen i dansk jernalder og vikingetidsforskning. Det anarkistiske perspektiv præsenteres, og der argumenteres for anvendeligheden gennem en række eksempler.

Fra konger til bønder

Jernalder og vikingetidsforskning i dansk arkæologi har i årtier kredset om en narrativ med fokus på konger, eliter og dertil hørende aristokratiske haller, prestigegenstande og overregionale netværk (Fabech og Ringtved 1995; Mortensen og Rasmussen 1991; Jørgensen 2010). Det kraftigt akkumulerede empiriske materiale, ikke mindst de mange detektorfund, der er væltet frem de sidste 30 år, fordrer imidlertid en revurdering af denne narrativ. Det kommer antageligt ikke længere bag på nogen, at genstande, der tidligere var sjældne og unikke, nu synes at være hvermandseje, og genstande, der tidligere antoges at tilhøre eliten som importgenstande, våben og kultiske artefakter, findes på en bred variation af lokaliteter. De rurale lokaliteter har vist sig at indeholde et genstandsmateriale, der ikke står tilbage for det materiale, der i lang tid har kendetegnet de såkaldte centralpladser – et materiale der anses for at repræsentere magt over handel og håndværk, tilstedeværelsen af et krigeraristokrati og privilegie til kultisk performance og overregionale kontakter (for eksempel Stidsing m.fl. 2014). Når dette materiale fremkommer på rurale pladser, og når hvert sogn snart sagt har en centralplads, synes det rimeligt på ny at overveje teorierne om samfundsstrukturen og magtrelationerne i jernalder og frem til middelalder. Er der belæg for at forestille sig et hierarkisk, topstyret samfund, hvor primært de øverste sociale lag tegner strukturerne og dynamikkerne, eller spiller også den brede befolkning en aktiv rolle i samfundsstrukturen og udviklingen? For at perspektivere denne problemstilling vil det være konstruktivt at gribe til analytiske redskaber, der kan hjælpe med at rammesætte materialet. De seneste år er der introduceret flere sådanne, især med socialantropologisk inspiration. Her har for eksempel netværksanalyser vundet indpas, men i bunden af værktøjskassen gemmer sig en anarkistisk model, der på mange måder har vist sig både relevant og anvendelig på det arkæologiske materiale. I det følgende vil jeg skildre den anarkistiske model, præsentere empiriske eksempler og diskutere anvendeligheden af denne i arkæologisk forskning.

Fra BZ til analytisk værktøj

Anarkisme vækker mange forskellige associationer hos folk. Nogen tænker på Pariserkommunen i 1870'erne, andre husker navne som Rosa Luxemburg. Selv husker jeg 1980'ernes BZ-bevægelse, hvor jeg som ganske ung medløber skiltede med et rødt A på ryggen af min læderjakke. Fælles for de fleste er dog, at de forbinder anarkismen med oprør og revolte. Men sådan har det ikke altid været.

Anarkismen blev formuleret af blandt andre Mikhail Bakunin i 1870'erne samtidig med, at Karl Marx udviklede kommunismen, og begge kan ses som det 19. århundredes store ideologier. Begge udsprang som en reaktion på den stigende industrialisering, hvor den personlig frihed blev undertrykt og underlagt en elite. Anarkismens lidt blakkede ry skyldes til dels Bakunin´s relation til Sergej Netschajev, der agiterede for brugen af voldelige midler til at vække befolkningen, noget Bakunin dog tog afstand fra (Nechayev 1869 [1969]).

Anarkismen har ikke som marxisme en fasttømret doktrin, men skal ses som et konglomerat af forskellige

ideer og tanker, der alle kredser om en grundlæggende ideologi, hvor frihed og selvbestemmelse ses som målet for menneskelig stræben. Tre principper eller mekanismer kan udskilles, der fordrer denne ideal-tilstand: 1) netværksorganisering, 2) legitime ledere og 3) decentralisering herunder modstand (f.eks. Graeber 2004). Det er altså den anarkistiske tanke, at mennesker stræber efter autonomi og iværksætter en række mekanismer for at opnå det. Princippet om netværksorganisering stammer fra Kropotkin´s undersøgelser, der via studier af blandt andet middelalderlige laug påviste, at netværksorganisering er et bedre overlevelsesparameter end f.eks. konkurrence (Kropotkin 1902). Princippet om legitime ledere er formuleret af Bakunin, der anerkender, at nogen har bedre evner eller forudsætninger til visse opgaver end andre, og det kan være fordelagtigt at acceptere disse menneskers autoritet, der dog skal være temporær og rummelig afgrænset (Bakunin 1970 [1871]). Der er altså ikke tale om en universel eller genealogisk legitim magt, men en position, der skal legitimeres og konstitueres. Her fungere det tredje og sidste princip som en vægtstang, nemlig princippet om decentralisering eller modstand. Forsøger nogen at tilkæmpe eller tilrane sig illegitim magt, vil det føre til decentralisering eller modstand (Scott 1984;1990). Det kan tage form af revolter, oprør eller væbnet modstand, men det findes også i sociale strukturer, rituelle handlinger, undvigelse eller migration.

I dag tager et anarkistiske forskningsfokus i den museale verden to primære retninger – en aktivistisk og en analytisk. En aktivistisk praksis tilstræber at være mere inkluderende og fleksibel i den museale virksomhed, at begrænse centralisering af viden og at øge ligheden i repræsentationen (Purkis & Bowen 2004; Morgan 2017; Borck & Sanger 2017:10; Kintz 2017). Jeg har i min nyligt afsluttede ph.d.-afhandling fulgt den anden retning, hvor anarkisme anvendes som et analytisk værktøj i analyser af samfundsstrukturen i forhistoriske samfund (Borake 2019). Og det er jeg ikke ene om (Scott 2009; Angelbeck and Grier 2012; Flexner 2014; Morgan 2015; Borck & Sanger 2017).

Den anarkistiske model står på ryggen af andre socialantropologiske perspektiver, der tager udgangspunkt i heterarkier, dialektik, kompleksitet og agens (Bourdieu 1977, 164; Crumley 1995; Chapman 2003; Kohring & Wynne-Jones 2007; Blanton & Fargher 2008; Kohring 2011). Den synes at påkalde sig stigende opmærksomhed i arkæologisk forskning. Bill Angelbeck og Colin Grier satte for alvor anarkistiske teorier i spil i deres studier af oprindelige folk i Alaska, hvor de påviste et komplekst organiseret samfund, men uden en ledende politisk organisation eller centralisering (Angelbeck & Grier 2012). I 2017 dedikerede World Archaeology et helt nummer til ”counter archaeologies” (vol. 49, Issue 3). SAA Archaeological Record (vol. 17, no. 1) gik skridtet videre og lancerede et helt nummer om anarkisme, og det samme gjorde Journal of Contemporary Archaeology i 2018. (vol. 5, no. 2). Et ph.d.-projekt fra universitetet i Freiburg i 2016 brugte anarkisme som teoretisk standpunkt (Araque 2016), og anarkisme var centrale temaer på sessioner i det årlige europæiske møde for arkæologer (EAA) i 2017 og 2018. Det er foreslået, at anarkismens revitalisering skal findes i: “the apparent failures of late modern states around the world to make good on promises to support just and sustainable social systems” (Welch 2017:17).

Det er dog på sin plads at spørge om det blot er en skør idé, som nogle nok vil hævde, eller om der faktisk kan findes belæg og anvendelse for anarkismen som analytisk værktøj i dansk arkæologi?

Fra tese til fortolkning

Man kan hævde at en deduktiv metode altid vil gøre det muligt at tilpasse teoretiske forestillinger til et givet materiale. Det er imidlertid et akademisk vilkår, der er vanskeligt at komme uden om. Det gælder også for den fremherskende hierarkiske samfundsmodel, der har været dominerende i mere end 40 år. Netop derfor er det vigtigt at præsentere alternative perspektiver, der kan udfordre gængse fortolkninger. Det gælder naturligvis, at den metodiske tilgang, argumentations-rækken og det empiriske materiale skal være kvalificeret (fig. 1). Der kan findes mange eksempler på de anarkistiske principper både i etnografiske eksempler, historiske kilder og i arkæologiske sammenhænge. Netop de forskelligartede faglige indgangsvinkler og den tidsmæssige og rummelige spredning frigør fortolkningerne for snævre metodiske bånd og faglige traditioner.

Tingsteder er er godt eksempel på en netværksorganisation med stor autoritet, en konstituering af

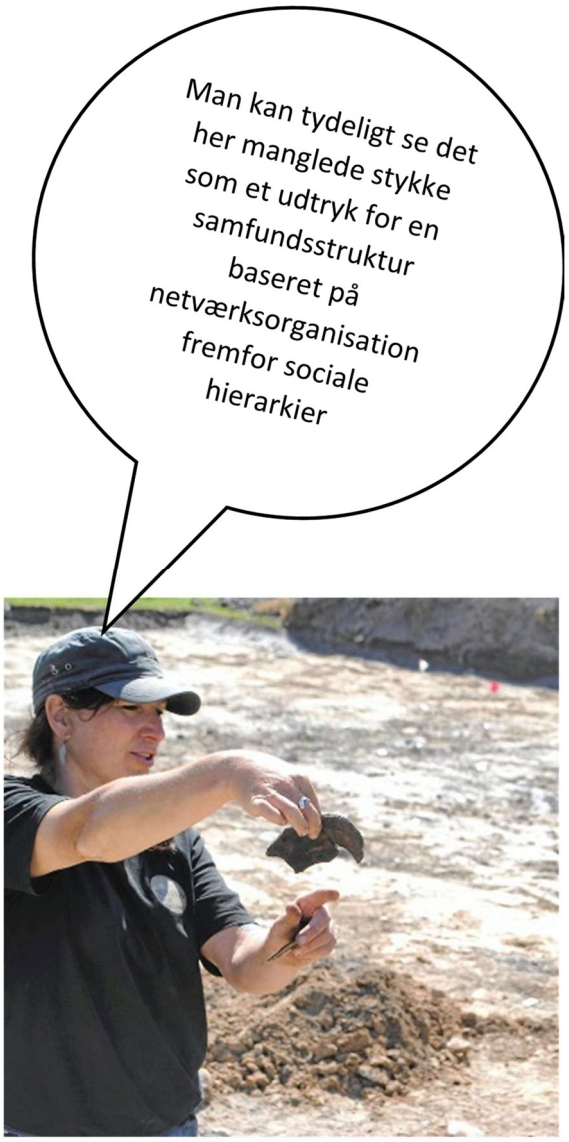

Figur 1. Vores fortolkninger af et fragmenteret arkæologisk materiale vil altid være rammesat af en teoretisk grundtanke. Min idé efter Lucas, G.,1965-, 2012:15. *Understanding the archaeological record*. Cambridge: Cambridge University Press. Foto: Museum Vestsjælland

legitim magt og en decentraliserende dynamik. Netværksorganisation ses også i dyrkningsfællesskaberne, hvor eksempelvis landskabslovene byder, at den, der ejer de fleste bol også, skulle hegne de fleste meter (Hoff 1997:190). Også her er et decentraliserende element, der udvasker en økonomisk overlegenhed.

Konstruktionen af Danevirke vidner også om netværksorganisering i kampen mod en ydre fjende. Arkæologiske undersøgelser har påvist, at volden er opført i mange faser over mange hundrede år med mellemliggende perioder, hvor den fik lov at forfalde (Andersen 2004; Andersen 2016; Witte 2015). Det synes derfor tvivlsomt, at den er opført af en kongemagt med nationalistiske aspirationer. Mere sandsynligt er det, at en legitim leder med særlige organisatoriske evner ledte opbygningen og forsvaret så længe, der var behov for det (Dobat 2008). Sådan en legitim leder ses også hos Saxerne syd for den nuværende jyske grænse, hvor warlords blev udpeget til at lede specifikke krigshandlinger af et råd med deltagelse fra alle stænder (Goldberg 1995:471-472). Her modarbejder samfundsorganisation i det hele taget etableringen af en kongemagt. Som Clastre skriver: "…en høvding er et effektivt instrument…" (Clastre 1989:209, min oversættelse). Hele systemet med valgkonger i Skandinavien vidner om en legitimering og konstituering af magt, der giver en stor del af den brede befolkning vidtstrakt indflydelse. Som det lyder i Knytlingesagaen: "Vi Jyder have længe haft Magt til at kaare Konge over Danmark" (Rafn 1829, bd. 11:26). Også fortælling om Håkon den Gode illustrerer dette forhold. Håkon kaldte til tinge og bad om at blive valgt til konge. Først da han gjorde skoven til alminding, modtog han valg (Storm 1900:chp.1). Det vidner om, at magten var til forhandling, og den brede befolkning havde gode kort på hånden. Det forhold illustreres også af Håkons ønske om at konvertere til kristendommen. Det blev afvist på Frostathing efter en diskussion, hvor argumenterne blev fremført med et ultimatum: Håkon kunne acceptere afvisningen, eller tinget ville vælge en anden konge. For at føje spot til skade, så stolede thingforsamlingen ikke på, at Håkon, der selv var kristen konvertit, ville afstå fra sin kristne tro, og derfor pålagde tinget ham offentlig deltagelse i det førkristne blót ritual (Storm 1900:kap.15-18). At fremføre en sådan mistillid, og gennemtvinge vidnesbyrd om hans side i trosspørgsmålet, vidner om tingets stærke autoritet overfor en svag kongemagt.

Der er utallige eksempler på, at en illegitim overmagt mødes med decentralisering, i sin yderste konsekvens i form af oprør: i 841-42 rejste saksiske slaver sig i et stort slaveoprør (Goldberg 1995), i 1086 blev Kong Knud jaget på flugt og senere myrdet i et voldsomt bondeoprør; i 1434 rejste bønder og minearbejder i Sverige sig under Engelbrekt – en lokal mineejer. Det resulterede i lavere skatter og en fornyet respekt for bondestanden, der i sidste ende fik repræsentation i regeringen

(Myrdal 2011:98-99). Løfter vi blikket finder vi også de kinesiske bondeoprør, den franske revolution og den spanske borgerkrig som eksempler på den ultimative modstand.

Men decentralisering kan også forekomme på mange andre måder. Et etnografisk eksempel fra Vanuatu i Polynesien belyser en decentraliserende rituel handling i forbindelse med snoede stødtænder fra grise (fig. 2). For at blive høvding skulle man opfostre grise med de særlige stødtænder, hvilket i sig selv var en bekostelig affære, idet de skulle håndfodres. Grisene, mellem 20-40 stykker, skulle derpå slagtes i en overdådig ceremoni for hele lokalsamfundet. Levede kvaliteten af grisetænder og ceremonien op til kravene, kunne man gøre sig håb om at blive udnævnt til høvding. Høvdingen havde således opnået status og autoritet, mens hans økonomisk magtposition var stækket, idet alle aktiver var tilbageført til lokalmiljøet. Dermed blev høvdinges magtposition decentraliseret; han havde ikke længere økonomisk magt, men autoritet i andre funktioner (Earl & Spriggs 2015:522-525).

Figur 2. En høvding fra Vanuatu med de karakteristiske grisetænder. Foto: Mitchell Kanashkevich

Decentralisering kan også tage form af migration eller mobilitet. Var man i modsæting til den herskende sociale orden, kunne man flytte sig, hvilket der er flere eksempler på (Flexner 2014:84). Det er foreslået, at migrationen til Island skal ses i det lys, selvom der også gives andre forklaringer. I Norge forsøger Harald Hårfager blandet andet via militær styrke at centralisere magten. Ingolfr Arnarsson, en af de første islandske bosættere, flygter ikke alene fra en morddom, men også for at undgå en centraliserende magt, der truede en stabil samfundsorden (Olsen 2015:52). Love mod vagabondering ses også i flere sammenhænge i Europa fra tidlig middelalder og frem. At det var nødvendigt at lovgive mod vagabondering, kan ses som et modsvar til den decentralisering af arbejdsstyrken, som modstanden mod uønskede forhold medførte. Arbejdsforholdene i byerne var så dårlige, at folk forlod deres arbejde for hellere at strejfe om. Det forekom i en sådan grad, at byerne manglede arbejdskraft, og man forsøgte derfor at lovgive sig ud af problemet (Young 1979:163; Iversen 2011:271).

En række forhold og mekanismer på tværs af tid og rum kan således anskueliggøre de anarkistiske principper, og validere anvendelse som et analytisk redskab.

Fra centralplads til rural plads

I min ph.d.-afhandling har jeg anvendt en anarkistisk model til at belyse samfundsforholdene fra jernalder til middelalder (550-1350). Her tager jeg udgangspunkt i detektorpladser centreret omkring Tissø-pladsen og Ringsted i Vestsjælland. På de detektorpladser, der fordeler sig omkring de to lokaliteter, har jeg undersøgte fundsammensætningen af handel og håndværk, våben og rideudstyr, prestigegenstande og import og endeligt amuletter.

På pladserne omkring Tissø ses udbredt handel og håndværk med forarbejdning af sølv og kobber. Også våben og rideudstyr forekommer hyppigt, ligesom også prestigegenstande og import er velrepræsenterede. Amuletter er også del af fundbilledet om end i mindre grad. Kategorierne matcher langt hen ad vejen fundsammensætningen på Tissø-pladsen og står ikke tilbage i kvalitet, og selvom om kvantiteten er langt mindre, er den procentvis fordeling meget den samme. Langt de fleste rurale pladser, også dem med særlig relation til Tissøpladsen, fortsætter efter, at pladsen går ud af funktion, og dens funktioner synes ikke overtaget af en anden central lokalitet. Der er naturligvis en del kildekritiske forhold i sådanne komparative analyser, men resultaterne sætter spørgsmålstegn ved en hierarkisk samfundsmodel, hvor en lokalitet som Tissø tilskrives en regional magtposition. Skal vi forstå relationen og

mekanismerne, kan et anarkistisk perspektiv være anvendeligt. På pladserne omkring Tissø vidner handel og håndværk, der fortsætter efter, at Tissøpladsen går af brug, om vidtrækkende og decentrale netværk, der ikke synes monopoliserede eller afhængige af Tissøpladsen. Hvis våben og rideudstyr tages til indtægt for tilstedeværelsen af kongens hird, et krigeraristokrati eller en elite, har en sådan samfundsgruppe af beredne og våbenførende mænd været velrepræsenteret på de fleste pladser. Adgang til prestigegenstande og import vidner desuden om et økonomisk overskud og en høj social position. Tilstedeværelsen af amuletter vidner om en personlig kultdyrkelse, der ikke udelukkende var bundet op på centrale religiøse ceremonier. Der synes at være et tydeligt element af transgresserende, sociale netværk samt social og økonomisk decentralisering, og lokalområdet synes at udvise en høj grad af både social og økonomiske autonomi og uafhængighed. Dermed synes der ikke at være grobund for en dominerende og centraliserende plads i regionen med uønsket magt og kontrol over de øvrige pladser.

I Ringsted ser fundbilledet anderledes ud. Her findes en række pladser, hvis fundmateriale ikke er imponerende. Andelen af f.eks. prestigegenstande er lille ligesom også tegn på håndværk, udover jernforarbejdning, er meget begrænset. Til gengæld stikker en enkelt plads ud – Kildeagergård. Her findes udbredte spor efter handel og håndværk bl.a. mange mønter, og stedet udviser mange spektakulære fund. Denne lokalitet skal ses i relation til Ringsted, der samtidig udnyttes af konger og biskopper til at skabe et fundament på Midtsjælland – eksempelvis slår Knud den Store mønt og Svend Normand bygger en kirke i Ringsted i 1000-tallet. I Ringsted-området ses således en enkelt lokalitet, der søger at decentralisere kongemagtens invasive dominans i Ringsted. Med et anarkistisk perspektiv for øje kan Kildeagergård ses som en antagonist med en lokalt accepteret leder, der skruer op for handelsmæssige forbindelser samtidig med, at en royal elite forsøger at etablere sig i Ringsted. Kildeagergård har en lang kontinuitet op i nyere tid, mens Ringsted aldrig udvikler sig til en markant middelalderlig købstad. Det lykkes altså ikke en konge eller kirkemagt at cementere en holdbar magtposition i Ringsted.

Fra top-down til bottom-up

Dansk arkæologi kan vinde meget ved at anvende et anarkistisk perspektiv, og dermed anskue sociale relationer og strukturer nede fra og op. Generelt er historien skrevet af sejrherren, og narrativer om konger og politiske begivenheder er velkendte. Decentralisering og modstand derimod beskrives kun, når det lykkes eller har katastrofale konsekvenser, og fortaber sig derfor ofte i en historisk narrativ. Der findes imidlertid decentraliserende mekanismer i form af ”weapons of the weak” der har stor indflydelse på samfundsmæssige

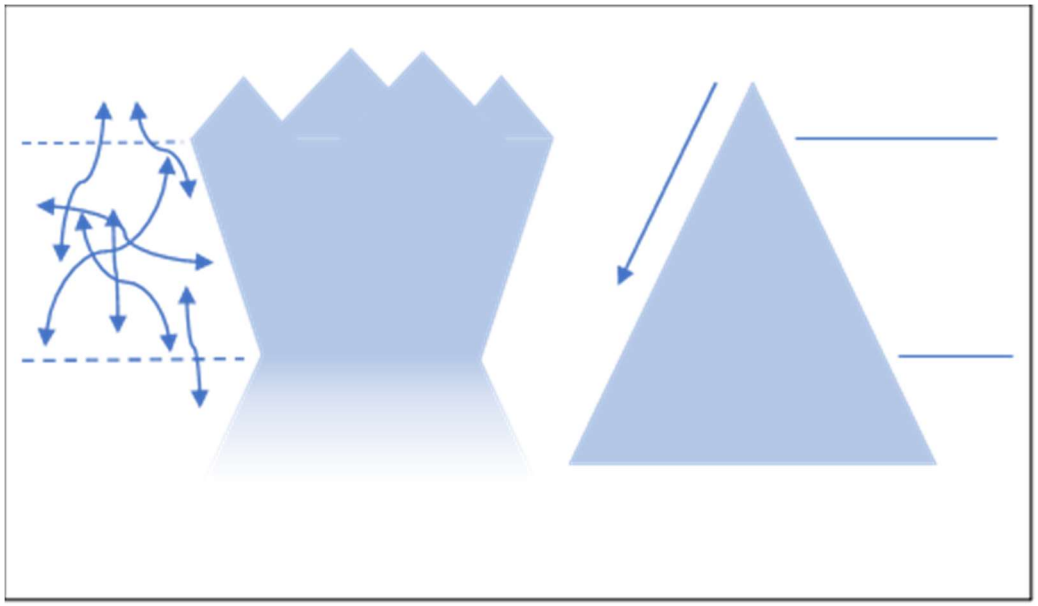

Figur 3. Den en anarkistisk samfundsmodel modstillet en hierarkisk, der illustreret indflydelse og autoritet.
I den anarkistiske model ses flere ledere og indflydelse der går i flere retninger på tværes at vertikale sociale skel.

strukturer, ligesom sociale ritualer og økonomiske handlemønstre, der stækker akkumulationen af personlig magt og rigdom, former samfundsorganisationen (Scott 1985). Det gælder imidlertid om at rette kikkerten i den retning og det kan en anarkistisk analysemodel bidrag til (fig. 3).

Anarkisme retter blikket mod en kompleks samfundsstruktur frem for en hierarkisk. Den anskueliggør og nuancerer, hvordan interageren og relationer er fleksible og kontekstbestemte således, at individer eller grupper i nogle sammenhænge kan optræde som undertrykkere, mens de i andre er den undertrykte part. Der er altså ikke alene tale om vertikale eller hierarkiske sociale relationer som formuleret i blandt andre Charlotte Fabech, Jytte Ringtved og Ulf Näsman´s centralpladsmodeller og hierarkiske relationsmodeller, og som har haft stor indflydelse i Skandinavisk arkæologi de sidste fyrre år (Fabech og Ringtved 1995, Fabech 1999: 456-458, Näsman 1997). Anarkisme hjælper os til i højere grad at fokusere på kontekstbestemte og dynamiske relationer. Anarkisme tillægger også menneskelig ageren og valg en langt større rolle i udformningen af samfundsorganisation frem for en dominerende historisk materialisme, hvor eksterne omstændigheder ses som formende for den menneskelige handlemåde. Anarkisme tilbyder også en mulighed for at anskue modstand frem for autoritet, decentralisering fremfor centralisering, og disorganisation fremfor organisation og dermed skabe et mere kompleks og nuanceret perspektiv på samfundsstrukturer, social organisation og magtrelationer.

Men anarkisme fungerer ikke kun som en analytisk kikkert, men også som et spejl. Den udfordrer en udbredt etnocentrisme ved at sætte spørgsmålstegn ved en hierarkisk forestilling som den foretrukne samfundsanalytiske model. Som beskrevet af Rathbone: "This problem proved particularly difficult, because it is counter-intuitive to westerners for whom hierarchical organisation is deeply ingrained and for whom concepts of cultural complexity are typically welded to ideas of progressive social evolution" (Rathbone 2017: 2). Angelbeck og Grier peger på, at et anarkistisk perspektiv kan løse mange af de umiddelbare modsætninger om sociale hierarkier og social kompleksitet i evolutionistiske og stats-baserede modeller (Angelbeck & Grier 2012: 548). Et anarkistisk perspektiv sætter således spørgsmålstegn ved vores opfattelse af magt, politisk repræsentation og social kompleksitet. Gennem en anarkistisk optik bliver vi tvunget til at spørge hvad magt er, hvordan det er opnået, opretholdt og modtaget, og vi tvinges til at se på svarene med nye øjne. Det vil være sundt for dansk arkæologi med lidt mere anarkisme.

Litteratur

Andersen, K.H., 2016
Da danerne blev danske. Dansk etnicitet og identitet til ca. år 1000.
Upubliceret ph.d.-afhandling. Århus Universitet.

Andersen, H.H., 2004
Til hele rigets værn: Danevirkes arkæologi og historie.
Højbjerg: Moesgård.

Angelbeck, B. & Grier, C., 2012
Anarchism and the Archaeology of Anarchic Societies: Resistance to Centralization in the Coast Salish Region of the Pacific Northwest Coast.
Current Anthropology, 53(5), 547–587.

Araque, R., 2017
Inter-Cultural Communications and Iconography in the Western Mediterranean during the Late Bronze Age and the Early Iron Age.
Inaugural-Dissertation Zur Erlangung der Doktorwürde der Philosophischen Fakultät der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg i. Br.

Bakunin, M., 1970
God and the state.
New York: Dover.

Blanton, R.E. & Fargher, L., 2008
Collective action in the formation of pre-modern states.
Fundamental issues in archaeology.
New York, N.Y.: Springer.

Borake, T., 2019
No man is an Island - Anarchism and social complexity in Western Zealand 550-1350.
PhD-dissertation. Aarhus Universitetsforlag.

Borck, L. & Sanger, M.C., 2017
An introduction to anarchism in archaeology.
The SAA archaeological record: the magazine of the Society for American Archaeology, Vol. 17(1), 9–16.

Bourdieu, P., 1977
Outline of a theory of practice.
Cambridge studies in social anthropology, 16.
Cambridge: Cambridge University Press.

Chapman, R., 1949-, 2003
Archaeologies of complexity.
London: Routledge.

Clastres, P., 1934-, 1989
Society against the state: essays in political anthropology.
New York: Zone Books.

Crumley, C.L., 1995
Heterarchy and the Analysis of Complex Societies.
Archeological Papers of the American Anthropological Association, 6(1), 1–5.

Dobat, A.S., 2008
Danevirke Revisited: An Investigation into Military and Socio-political Organisation in South Scandinavia (c AD 700 to 1100). *Medieval Archaeology,* 52(1), 27–67.

Earle, T. & Spriggs, M., 2015
Political Economy in Prehistory: A Marxist Approach to Pacific Sequences.
Current Anthropology, 56(4), 515–544.

Fabech, C. & Ringtved, J., 1995
Magtens geografi i Sydskandinavien: Om kulturlandskab, produktion og bebyggelsesmønster.
I: H.G. Resi, (ed.) *Produksjon og samfunn: om erverv, spesialisering og bosetning i Norden i 1. årtusen e.Kr.: beretning fra 2. nordiske jernaldersymposium på Granavolden Gjæstgiveri 7.-10. mai 1992*, Varia; 30.
[online] Oslo: Universitetetes Oldsaksamling, 11–37.

Fabech, C., 1999
Centrality in sites and landscapes.
I: C. Fabech and J. Ringtved, eds. *Settlement and landscape: proceedings of a conference in Århus, Denmark, May 4-7 1998*.
Jysk Arkæologisk Selskab, 455–473.

Flexner, L., 2014
The Historical Archaeology of States and Non-States: Anarchist perspectives from Hawai'i and Vanuatu.
Journal of Pacific Archaeology, Vol. 5(2), 81–97.

Graeber, D., 2004
Fragments of an anarchist anthropology.
Paradigm; 14. Prickly Paradigm Press.

Goldberg, E. J., 1995
Popular Revolt, Dynastic Politics, and Aristocratic Factionalism in the Early Middle Ages: The Saxon 'Stellinga' Reconsidered.
Speculum; a Journal of Mediaeval Studies, 70(3), 467–501.

Hoff, A., 1997
Lov og landskab: landskabslovenes bidrag til forståelsen af landbrugs- og landskabsudviklingen i Danmark ca. 900-1250.
Århus Universitetsforlag.

Iversen, T., 2011
Thralls' Manumission, Land Clearing, and State Building in Medieval Norway.
I: S.M. Sindbæk & B. Poulsen, (red.) *Settlement and lordship in Viking and early medieval Scandinavia*, The medieval countryside 9. Turnhout: Brepols, 264–276.

Jørgensen, L., 2010
Gudme and Tissø. Two magnates' complexes in Denmark from the 3rd to the 11th century AD.
I: B. Ludowici, ed. *Trade and communication networks of the first millennium AD in the northern part of Central Europe: central places, beach markets, landing places and trading centres*, Neue Studien zur Sachsenforschung 1.
Stuttgart: Theis, 273–286.

Kintz, L., 2017
An anarchist archaeology for the Antropocene.
The SAA archaeological record: the magazine of the Society for American Archaeology, Vol. 17(1), 33–38.

Kohring, S., 2011
Social Complexity as a Multi-Scalar Concept: Pottery Technologies, 'Communities of Practice' and the Bell Beaker Phenomenon.
Norwegian Archaeological Review, 44(2), 145–163.

Kohring, S. & Wynne-Jones, S. (red.) 2007
Socialising complexity: structure, interaction and power in archaeological discourse.
Oxford: Oxbow Books.

Kropotkin, P.A., 1902
Mutual aid, a factor of evolution.
1952nd ed. Boston, Mass: Extending horizons books.

Morgan, C., 2015
Punk, DIY, and Anarchy in Archaeological Thought and Practice.
AP: Online Journal in Public Archaeology, 5, 123–146.

Lucas, G.,1965-, 2012:15
Understanding the archaeological record.
Cambridge: Cambridge University Press.

Mortensen, P. & Rasmussen, B.M., 1991
Fra stamme til stat i Danmark. Høvdingesamfund og kongemagt. Bd. 2.
Århus Universitetsforlag

Myrdal, J., 2011
Farming and feudalism: 1000-1700.
I: J. Myrdal & M. Morell, (red.) *The agrarian history of Sweden: 4000 BC to AD 2000*.
Lund: Nordic Academic Press, 72–117.

Nechayev, S., 1869
Catechism of a Revolutionist.
The Black Panther Party.

Näsman, U., 1997
Från region til rike - från stam till stat.
I: F. Krøger, (ed.) *Rikssamlingen, høvdingmakt og kongemakt.*, Karmøyseminaret 1996. Karmøy, 46–65.

Olsen, A.B., 2015
Courtyard sites in western Norway. Central assembly places and judicial institutions in the Late Iron Age.
I: M.H. Eriksen, U. Pedersen, B. Rundberget, I. Axelsen & H.L. Berg, (red.) *Viking worlds: things, spaces and movement*, Hardcover edition.
Oxford: Oxbow Books, 43–55.

Purkis, J. & Bowen, J., 1965-, 2004
Changing anarchism: anarchist theory and practice in a global age.
Manchester University Press.

Rafn, C.C., 1826
Oldnordiske Sagaer
udg. i Oversættelse af det nordiske Oldskrift- Selskab.
Kbh.

Rathbone, S., 2017
Anarchist literature and the development of anarchist counter-archaeologies.
World Archaeology, 49(3), 291–305.

Scott, J.C., 1985
Weapons of the weak: everyday forms of peasant resistance.
New Haven: Yale University Press.

Scott, J.C., 2009
The art of not being governed: an anarchist history of upland Southeast Asia.
Yale agrarian studies series. Yale University Press.

Stidsing, E., Fiedel, R. & Høilund Nielsen, K. (red.), 2014
Wealth and complexity: economically specialised sites in late iron age Denmark.
East Jutland Museum publications, vol. 1. Randers: East Jutland Museum.

Storm, G., 1900
Norges kongesagaer, 1914-utgaven. Snorre Sturlasøn: Heimskringla. Kristiania:
I.M. Stenersen, i Hovedkommission.

Welch, J.R., 2017
A Cycles of reistancen introduction to anarchism in archaeology.
The SAA archaeological record: the magazine of the Society for American Archaeology, Vol. 17(1), 17–21.

Young, G., 1979
Marx on Bourgeois Law.
Research in Law and Sociology, Vol 2, 133–167.

Witte, F., 2015
Danevirke – udgravninger ved porten.
Fund & fortid, 2015, nr. 2/3 = Jubilæumsudgave (2015), 86–88.

Nr. 43
2020

Arkæologisk Forum

I Arkæologisk Forum er et fagligt tidsskrift der søger at sætte det arkæologiske fag ind i en større sammenhæng – både videnskabeligt og samfundsmæssigt. Her kan både arkæologisk faglige og fagpolitiske emner behandles og debatteres.

Skriv til Arkæologisk Forum:
Arkæologisk Forum modtager gerne bidrag. Kontakt redaktionen, og få råd og vink om indhold, læsere, formaliteter, deadlines m.v.

Fagfællebedømmelse:
Generelt bliver tekster i Arkæologisk Forum fagfællebedømt. Fagfællebedømte artikler er markeret med en stjerne (*) ved forfatternavnet.

Kontakt:
redaktion@archaeology.dk
www.archaeology.dk

© Forfatterne og Arkæologisk Forum. Artikler, indlæg og billeder må ikke mangfoldig-gøres i nogen form uden skriftlig tilladelse fra redaktionen.

Redaktion:
Anna Beck (ansv. redaktør)
Jette Rostock
Mette Palm
Ole Thirup Kastholm
Signe Lützau Pedersen
Susanne Klausholm Dolleris
Kamilla Majland

Udgiver:
Foreningen af Fagarkæologer – FaF

Forsidebillede:
Midgaards Træf 2019
© Allan Faurskov, bondejern.dk

Tryk og oplag:
Holbæk Museum trykker 250 stk.

Arkæologisk Forum udkommer:
Juni og december

Abonnement og løssalg private:
175,- kr. årligt (2 numre)
87,50 kr. pr. nummer

ISSN 1399-5545

Foreningen af
Fagarkæologer
faf@archaeology.dk
www.archaeology.dk